

Piezīmes un atsauces valsts līmeņa sugu aizsardzības mērķu (FRV) noteikšanai: datu izvēle un eksperta pieņēmumi

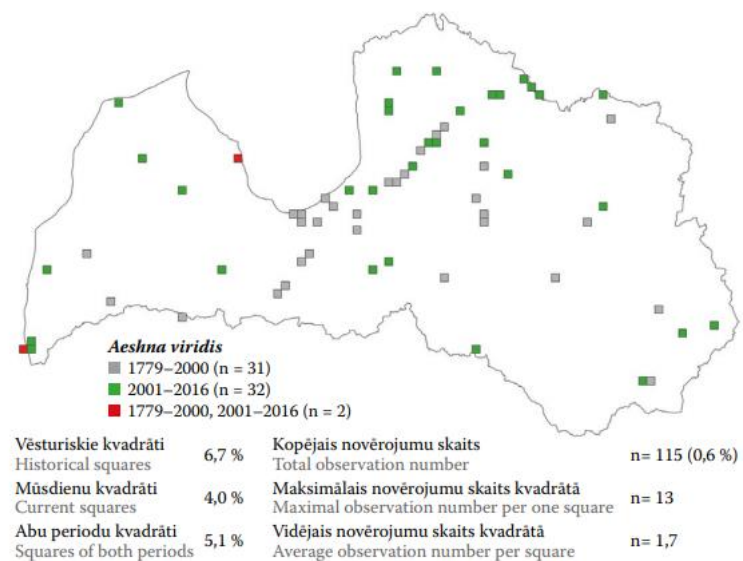
Sugas kods	1048
Sugas nosaukums	<i>Aeshna viridis</i>
Eksperts	Maksims Balalaikins
Darbs pabeigts	15.01.2024.
Vispārējās piezīmes	<p>Zaļā dižspāre <i>Aeshna viridis</i> Eversmann, 1836 ir suga ar Rietumpalearktiskas izplatību (Bernard u.c. 2009). Zaļā dižspāre apdzīvo stāvošus un lēni tekošus ūdeņus ar parastā elša <i>Stratiotes aloides</i> audzēm. Tomēr parastā elša klātbūtne nenodrošina obligātu zaļās dižspāres sastopamību (Bernard u.c. 2009).</p> <p>Latvijā suga apdzīvo stāvošas ūdenstilpes: ezerus, vecupes, dīķus ar parastā elša audzēm, kas ir minēts kā vienīgais olu dēšanas substrāts (Спурис 1956; Dijkstra 2006). Taču Latvijā ir konstatēta arī olu dēšana uz grīšļu <i>Carex</i> ciņu pamatnēm. Citur areālā suga apdzīvo gandrīz tikai plašas elšu audzes stāvošās, lēni tekošās, parasti nenoēnotās, mezotrofās vai mēreni eitrofās ūdenstilpēs. Suga konstatēta arī cilvēka veidotos kūdras karjeru dīķos to vēlās sukcesijas stadijās. Eiropas R daļā suga biežāk sastopama mākslīgās ūdenstilpēs: platos grāvjos, kanālos (Kalniņš 2017).</p> <p>Pirmais ieraksts par sugas sastopamību Latvijas teritorijā ar norādi uz sugas pirmo novērojumu 1923. gadā ir publicēts 1942. gadā (Bērziņš 1942).</p> <p>Suga tika iekļauta 1998. gadā izdotās Latvijas Sarkanās grāmatas izdevuma 3. kategorijā (Spuris 1998) (1. attēls). Kopumā tika identificētas 23 atradnes, kas vienotas REF, CV un HDV vērtības definēšanai, balstoties uz atradņu ģeogrāfisko izvietojumu, tika pārrēķinātas 23 5 x 5 km kvadrātos.</p> <div data-bbox="668 1346 1307 1753" data-label="Figure"> </div> <p>1. attēls. Zaļā dižspāre – kopija no Latvijas Sarkanās grāmatas (Spuris 1998).</p> <p>2005. gadā M. Kalniņš apkopoja informāciju par zaļās dižspāres atradnēm Latvijā no 1942. līdz 2004. gadam, kopumā apskatot 30 publicētas un nepublicētas ziņas. Puse no zināmajām atradnēm ir reģistrēta laika posmā</p>

no 1942. gada līdz 1970. gadam. Savukārt otra puse – no 1990. gada līdz 2004. gadam

2007. gada BD 17. panta ziņojumā populācija tika novērtēta ar 30 atradnēm un tika norādīts, ka suga izplatīta visā valsts teritorijā.

Savukārt 2012. gadā M. Kalniņš savā disertācijā norādīja jau 119 sugas atradnes (Kalniņš 2012).

2017. gadā tika publicēts apkopojums par spārēm Latvijā (Kalniņš 2017), kur norādītais atradņu kopējais skaits ir 115. Sugas sastopamība izteikta arī atradņu izklāstā 5 x 5 km kvadrātu tīklā, kur kopējais kvadrātu skaits ir 65. Aktuālās atradnes, kas reģistrētas sākot ar 2001. gadu, ir 34 (2. attēls).

2. attēls. Zaļā dižspāre – kopija no grāmatas: Spāres (Odonata) Latvijā (Kalniņš 2017).

Zaļā dižspāre ir Biotopu direktīvas IV pielikumā iekļauta suga un speciāli monitoringa pasākumi līdz šim nav veikti. Zaļā dižspāre apdzīvo dzīvotnes, kas piemērotas purvspārēm, tajā skaitā *L. pectoralis*, kas *Natura 2000* teritorijās tiek monitorēta. Tomēr zaļā dižspāre lidošanas aktivitātes maksimumu sasniedz jūlija vidū – augustā, kad *L. pectoralis* lidošana ir praktiski beigusies, līdz ar to dati par zaļās dižspāres sastopamību no *Natura 2000* monitoringa gandrīz nepienāk. Zaļās dižspāres indivīdi bieži var uzturēties samērā tālu no ezera krasta daļas, līdz ar to parauglaukumi sugas konstatēšanai ir ierīkojami ezerā, veicot to apsekošanu no laivas, kas apgrūtina sugas konstatēšanu (Balalaikins 2020).

Saskaņā ar pieejamajiem sugas atradņu datu apkopojumiem FRP ir izsakāms 5 x 5 km tīkla kvadrātu skaitā, kas pašlaik sniedz precīzāko ieskatu par sugas populāciju. Kopējā atradņu skaita palielināšanās laika posmā no 1990. līdz 2016. gadam ir saistīta ar pētījumu intensitātes palielināšanos.

	<p>Būtisks progress tika panākts, M. Kalniņam veicot pētījumus promocijas darba izstrādes ietvaros (Kalniņš 2012). Ņemot vērā to, ka sugai piemērotas dzīvotnes ir plaši sastopamas valsts teritorijā un nav pētījumu, kas attiecināmi uz zaļās dižspāres populācijas izmaiņām, nav pamata uzskatīt, ka zaļās dižspāres populācijas stāvoklis ir būtiski mainījies laika posmā no 1990. līdz 2016. gadam. Tomēr jāņem vērā, ka Eiropas līmenī zaļās dižspāres trends ir negatīvs (Kalniņš 2017). Saskaņā ar Ziņojumu Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā par 2013.-2018. gada periodu zaļās dižspāres sugas dzīvotnes vērtējums un kopējais vērtējums ir nelabvēlīgs-slikts, savukārt tendence ir nezināma.</p>
--	---

Piezīmes un pieņēmumi tabulu aizpildīšanā/izmantošanā

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	Dati_FRP	
REF	Date	1990 Pirmais atradņu apkopojums Latvijas Sarkanajā grāmatā (Spuris 1998).
	Popunit	loc (atradne)
	Min	23
	Max	23
HDV	Popunit	loc. (atradne)
	Quality & Date	M (2006)
	Min	30
	Max	30
	Trend period	1993–2006
	Trend	=
	Mag_min	na
	Mag_max	na
	Habitat period	M (2006)
	Trend	=
	Popunit_final	grid 5x5 (5 x 5 km tīkla kvadrātu skaits)
	Min_final	31 2017. gadā tika publicēts apkopojums par spārēm Latvijā (Kalniņš 2017), kur norādīts, ka līdz 2001. gadam bija zināms 31 5 x 5 km tīkla kvadrāts ar sugas atradnēm.
	Max_final	31
	Trend 1993–2006	S (stabils)
CV	Date	2013–2018
	Popunit	grids1x1 (1 x 1 km tīkla kvadrātu skaits) Saskaņā ar BD 17. panta ziņojuma sagatavošanas vadlīnijām 2019. gada BD 17. panta Latvijas ziņojumā kā populācijas mērvienība ir izmantots loc.(atradņu) / 1 x 1 km tīkla kvadrātu skaits.
	Min	na

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	Max	na
	Value	7
	Type	minimum (daļēji ekstrapolētie dati)
	Popunit_alt	na
	Min_alt	na
	Max_alt	na
	Value_alt	na
	Type_alt	na
	Method	estimatePartial
	Trend period	2007–2018
	Trend	Unk (nezināms)
	Mag_min	na
	Mag_max	na
	Method	absentData (trūkst datu)
	Habitat period	2007–2018
	Trend	Unk (nezināms)
	Method	absentData (trūkst datu)
	Popunit_final	grid 5x5 (5 x 5 km kvadrāts)
	Min_final	34 2017. gadā tika publicēts apkopojums par spārēm Latvijā (Kalniņš 2017), kur norādīts šāds kvadrātu skaits, kā arī atradņu kopējais skaits -115.
	Max_final	65
	Trend 2007–2018	S (stabils)
	Dati_FRR	
REF	Area	64589 km ²
	Period	1998
HDV	Area	64589 km ²
	Quality & period	M (2006)
	Trend	=
	Magnitude	na
	Area_final	64589 km ²
	Trend 1993–2006	Stable
CV	Area	31738 km ²
	Period	2007–2018
	Trend	U
	Trend_method	estimatePartial (daļēji ekstrapolētie dati)
	Area_final	64589 km ²
	Trend 2007–2018	Stable
	Lēmumi_FRP	
	Variants (8. attēls)	1. variants. FRP vērtības ir mainījušās, pakāpeniski pieaugot. Tomēr šāds pieaugums ir saistāms ar pētījumu intensitātes palielinājumu un neatspoguļo populācijas izmaiņas.
	1. Klimata pārmaiņas	na

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	2. LV populācijas nozīmība	na
	3. Populāciju izolācija	na
	4. Negatīvie faktori	na
	5. Negatīvas tendences	na
	Lēmumi_FRR	
	Variants (8. attēls)	1. variants. Abos laika nogriežņos aplūkojamais parametrs nav mainījies.
	1. Klimata pārmaiņas	na
	2. LV populācijas nozīmība	na
	3. Populāciju izolācija	na
	4. Negatīvie faktori	na
	5. Negatīvas tendences	na

Literatūra un informācijas avoti

Balalaikins M. (red.), 2020. Bezmugurkaulnieku monitoringa metodika Natura 2000 teritorijās.
<https://www.daba.gov.lv/lv/natura-2000-vietu-monitoringa-metodikas>

Bernard R., Buczyński P., Tończyk G., Wendzonka J. 2009. A distribution atlas of dragonflies (Odonata) in Poland. Poznań, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 256 pp.

Bērziņš B. 1942. Beitrag zur Kenntnis der Odonatenfauna Lettlands. – Folia Zoologica et Hydrobiologica 11, No. 2: 329-350.

Dijkstra K.-D. B. 2006. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. Dorset, British Wildlife Publishing, 320 pp.

Kalniņš M., Inberga-Petrovska S. 2005. Distribution and ecology of dragonflies *Aeshna viridis* (Eversmann, 1835) and *Ophiogomphus cecilia* (Fourcroy, 1785) in Latvia.

Kalniņš M. 2012. Spāru (Odonata) sugu sastāva izmaiņas, telpiskais sadalījums un to ietekmējošie faktori Latvijā. / The dragonflies (Odonata) species composition changes, spatial distribution and their determining factors in Latvia. Promocijas darba kopsavilkums. / Summary of the Doctoral Thesis. Rīga / Riga, Latvijas Entomoloģijas biedrība / Entomological Society of Latvia, 84 lpp.

Kalniņš M. 2017. Spāres (Odonata) Latvijā. Pētījumu vēsture, bibliogrāfija un izplatība no 18. gadsimta līdz 2016. gadam. – Sigulda, “Zaļā upe”, 352 lpp.

Spuris Z. (red.) 1998. Bezmugurkaulnieki. Latvijas Sarkanā grāmata, 4. sējums, Rīga: Lp. 388.

Спурис З. Д. 1956. Стрекозы Латвийской ССР. [Dragonflies of Latvian SSR.] Рига, Издательство Академии наук Латвийской ССР, 96 стр./pp.